

Malatya'da İki İlköğretim Okulu Çocuklarında *Pediculus capitis* Yaygınlığının Araştırılması⁺

Nilgün Daldal*, Metin Atambay*, Özlem M. Aycan*, Ülkü Karaman*, Yasemin Ersoy**

*İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji AD, Malatya

** İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD, Malatya

Pediculus spp. insanlarda görülen en eski parazitlerden biridir. Parazit kozmopolittir ve her yerde, özellikle de hijyenik şartları kötü olan ortamlarda rastlanılmaktadır. *P. humanus capitis*, yumurta –nimf –erişkin olmak üzere tüm hayat evrelerini insanın saçlı derisinde geçiren sürekli ektoparazitlerdendir. Parazit kaynakları pediculolu insanlardır. Çalışmada *P. h. capitis* yaygınlığını belirlemeye yönelik Malatya ilindeki iki ilköğretim okulu öğrencileri araştırılmıştır. 2000 yılı Kasım ve Aralık ayları arasında, yaşları 5-14 arasında olan toplam 1428 ilköğretim öğrencisinin %1'inde *P. h. capitis* yumurtalarına rastlanılmıştır.

Sonuç olarak; özellikle ilköğretim okulu öğrencilerine, velilerine, öğretmenlerine, idarecilerine ve okulun diğer çalışanlarına hijyen kuralları ile bulaşma ve korunma yolları hakkında halk sağlığı eğitimi yapılmasının ve ayrıca periyodik sağlık kontrolleri çerçevesinde hasta kişilerin bulunup tedavi edilmesinin hastalığın önlenmesinde etkili olacağı görüşüne varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Pediculus humanus capitis*, İlköğretim Okulu Öğrencileri, Malatya

Investigation of Prevalence of *Pediculus capitis* in Students at Two Primary Schools in Malatya

Pediculus spp. are the oldest parasites which are found in people. Parasite is cosmopolite and ubiquitous especially in the places with bad hygienic conditions *P. h. capitis* lives its all life phases in humans hairy skin. The sources of parasites are the pediculus infected people.

In the study, two primary school students in Malatya were examined in order to determine the *P. h. capitis* prevalence. *P. h. capitis* eggs were found in %1 of total 1428 primary school students aged 5-14 between November and December 2000.

Our results indicate the necessity of health education about hygienic rules, infection and protection of especially primary school students, their parents, teacher, managers and other staff and also it would be effective to find and cure infected people during the regular health checks to prevent the disease.

Key Words: *Pediculus humanus capitis*, Primary School Students, Malatya

+XII. Ulusal Parazitoloji kongresinde (8-12 Eylül 2003 Konya) sunulmuştur.

İnsan bitleri yerleştikleri yere göre, *Pediculus humanus capitis* (baş biti), *Pediculus humanus corporis* (vücut biti) ve *Phthirus pubis* (kasık biti) olarak adlandırılmaktadır. *P. h. capitis* yumurta –nimf –erişkin olmak üzere tüm hayat evrelerini insanın saçlı derisinde geçiren sürekli ektoparazitlerdendir. Dişileri ortalama 3 mm uzunluğundadır ve günde 4, ömür boyunca yaklaşık 90 kadar yumurtasını insan başının özellikle kulak arkasındaki saçlarına yapışkan bir madde ile tuttururlar. Halk arasında sirke olarak tanınan ortalama 0.3/0.8mm büyüklükte parlak, beyaz, oval ve kapaklı olan yumurtalar saç kepeği ile kolayca karıştırılabilirler. Sıcaklığın 24- 37 °C'de olması durumunda ortalama bir haftada yumurtadan çıkan nimfler, 2 haftada 3 kez gömlek değiştirerek erişkin hale gelirler ve 8-10 saat içinde çiftleşerek ikinci günden itibaren yumurtlamaya başlarlar.^{1,2}

P. h. capitis, iyi hareket ettiğinden insanların kalabalık halde yaşadıkları hapisaneler, esir kampları, çocuk yuvaları, akıl hastaneleri ve taşıtlarda çabuk bulaşabilirler. Parazit kaynakları pediculolu insanlardır.^{1, 2} Temizlenmenin daha zor olduğu şartlarda ve günlerde, dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de özellikle okul çocuklarında sık olmak üzere *P. h. capitis* gündeme gelmekte ve kış aylarında güncelliğini korumaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalarda *P. h.*

*capitis*lerin uzun saçlı kızlarda kısa saçlı erkeklerden daha çok görüldüğü ve yaşlanma ile parazitin bulunma yüzdesi arasında ters bir orantı olduğu tespit edilmiştir.^{1,2}

Çalışmada *P.h. capitis* yaygınlığını belirlemeye yönelik Malatya ilindeki iki ilköğretim okulu öğrencileri araştırılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma, 1999-2000 öğretim yılında Malatya merkezde bulunan iki ilköğretim okulundaki toplam 1428 öğrenciyi kapsamaktadır.

Kasım-Aralık ayında ekonomik durumu iyi olan İnönü Üniversitesi Kampüs İlköğretim okulundaki 183 ve ekonomik durumu normal olan Mustafa Kemal Atatürk İlköğretim okulundaki 1245 öğrenci taranmış ve saçlarında *P.h. capitis*'in yumurtası bulunan kişiler parazitli olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Yaşları 5-14 arası toplam 1428 ilköğretim öğrencisinin 14 (%1)'ünde *P.h. capitis*'in yumurtalarına rastlanılmıştır.

Araştırmadaki öğrencilerin 754'ü erkek, 674'ü kız öğrenci olup erkek öğrencilerde infestasyona rastlanmazken kız öğrencilerin 14'ünde (%2) infestasyona rastlanmıştır (Tablo1).

Ekonomik düzeyi normal olan Mustafa Kemal İlköğretim okulunda %0.8, ekonomik düzeyi iyi olan Kampüs İlköğretimde %2.2 oranında *P.h. capitis*'e rastlanmıştır.

TARTIŞMA

Çalışmada 1428 öğrenci taranmış olup %1 oranında *P.h. capitis*'e rastlanmıştır. Ülkemizde bu konuda çeşitli yörelerde yapılan araştırmalarda; Adana'da %18.63 (3), İzmir'de %16.1, %20.7, %8.57, %35.4 ve %5.6,^{1,4-7} Kayseri'de %3.5,⁸ İstanbul'da %18.05,⁹ Sivas'ta %7.3,¹⁰ Malatya'da %1.3³ oranları bulunmuştur. Ayrıca Öztürkan ve ark.¹¹ Sivas yetim yurdunda 6-14

yaş arası çocuklarda %3 oranında *P.h. capitis* infestasyonu tespit etmişlerdir. Oranın düşük oluşunu ise çocukların saçlarının kısa kesilmiş olmasına ve sağlık görevlilerinin zamanında müdahalesine bağlamışlardır.

Araştırmalar arasındaki farklılık çalışma bölgesinin sosyo ekonomik durumuna, araştırmanın evrenine ve taramanın yapıldığı döneme bağlanabilir.

Malatya'da 1991 ve 1994-1995 tarihleri arasında iki çalışma yapılmış; ilk çalışmada oran %4.4 iken ikinci çalışmada %1.3'e düşmüştür.³ Bu çalışmada ise %1 oranında *P.h. capitis*'e rastlanmıştır. Görüldüğü üzere yıllar bazında devamlı olarak oranlarda düşüş görülmüştür. Bu farklılık yıllar geçtikçe toplumun hijyenik koşullara daha fazla dikkat ettiğine ve *P.h. capitis*'in bulaşma ve korunma yolları hakkında eskisine oranla daha bilinçli olmasına bağlanabilir.

Çalışmadaki *P.h. capitis*'li olguların hepsinin kız olması diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Kaynak kitaplarda baş bitlerinin uzun saçlı kızlarda kısa saçlı erkeklerden daha fazla olduğu belirtilmiştir.² Bu da ilköğretim çağındaki kız çocukların toka, tarak gibi bulaşma sağlayacak araçları kendi aralarında değiştirerek birlikte kullanmalarından kaynaklanabileceği şeklinde açıklanabilir.

Sonuç olarak; araştırma kapsamında bulunan okulların öğrencilerine, velilerine, öğretmenlerine, idarecilerine ve okulun diğer çalışanlarına *P. capitis* ile ilgili, hijyen kuralları ile bulaşma ve korunma yolları hakkında halk sağlığı eğitimi yapılmasının ve ayrıca periyodik sağlık kontrolleri çerçevesinde hasta kişilerin bulunup tedavi edilmesinin hastalığın önlenmesinde etkili olacağı görüşüne varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. İlhan F, Budak S. İzmir-Karşıyaka'da Bir Ortaokul Ve Dört İlkokulun Öğrencileri Arasında *Pediculus humanus capitis*'in Yaygınlığının Araştırılması Ve İki Yıl Önce Yapılan Tarama Sonuçları İle Karşılaştırılması. T.Parazitoloj.Derg. 1994;18(4):485-491
2. Unat EK, Yücel A, Altaş K, Samastı M. Unat'ın Tıp parazitolojisi. Cerrahpaşa Tıp Fak. Vakfı Yayınları. 1995;15 (5. baskı)
3. Özcan A, Gürsoy D, Mustafa Ş, Cengiz Y, Şahin S, Yoloğlu S. Malatya'da İlkokul Öğrencilerinde Pedikülozis Kapitis ve Skabies Araştırması. T. Parazitoloj. Derg. 1996; 20(1):61-65
4. Kuman HA, Özler N, Bahar IH, Koyutürk A. İzmir'de Pedikülozis. T. Parazitoloj. Derg. 1987;2:104-109

Tablo 1: Okullardaki *P.h. capitis* Oranının Kız ve Erkek Öğrencilere Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kampüs ilköğretim Okulu		M. Kemal İlköğretim Okulu		Toplam	
	Pozitif	Negatif	Pozitif	Negatif	Pozitif	Negatif
Erkek	-	100	-	654	-	754
Kız	4	79	10	581	14	660
Toplam	4	179	10	1235	14	1414

Malatya'da İki İlköğretim Okulu Çocuklarında *Pediculus capitis* Yaygınlığının Araştırılması

5. Özler N, Östan İ, Budak S, Altıntaş N, Tatar N, Ak M. İzmir'de Değişik Sosyo Ekonomik Çevrelerdeki İlkokullarda Pediculosis Araştırması. T. Parazitol. Derg. 1982;5:49-54
6. Şakru N, Daldal N, Özbilgin A. Bornova Naldökeni'nde bulunan 3 ilkokulda *Pediculus humanus capitis* Yaygınlığının Araştırılması. T. Parazitol. Derg. 1995;19(4):526-530
7. Üner A, Özensoy S, Tappeh KH, Akar Ş, Gürüz Y, Kundakçı Ü. İzmir Karşıyaka İlçesi İlkokul Çocuklarında Bağırsak Parazitleri ve Baş Biti Araştırılması. T. Parazitol. Derg. 1997;21(1):39-43
8. Kışioğlu AN, Gödekmerdan A, Kayseri Ayşe Baldöktü Çarıklık Eğitim Merkezinde *Pediculus humanus capitis*'in Yaygınlığının Araştırılması. T. Parazitol. Derg. 1995; 19(4):531-534
9. Yücel A, Çalışır B, Polat E, Aslan M, Ünver AC. İstanbul'un 6 İlçesinde İlkokul Çocuklarında Bitlenme Sorununun Araştırılması. T. Parazitol. Derg. 1994;18(4):492-497
10. Saygı G, Özçelik S, Temizkan N, Erandaç M. Sivas'ta Üç İlkokul Öğrencileri Arasında *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması. T. Parazitol. Derg. 1990;14(2):75-83
11. Öztürkcan S, Özçelik S, Saygı G, Özçelik S. A Research On The Spread Of Scabies And *Pediculus humanus* Among The Children At Sivas Orphanage. T. Parazitol. Derg. 1993;17(2):42-46

Yazışma Adresi:

Prof.Dr. Nilgün Daldal
İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
Parazitoloji AD. 44069 Malatya
Tel : 422 341 0660-4804